

Oeverzwaluwen in Hapert (Jules Andela)

Oeverwaluwen in Hapert in 2025

Jules Andela

Het moet afgelopen februari zijn geweest toen ik benaderd werd door het bestuur van de VWG met de vraag of ik wist wie de Oeverwaluwwand in Hapert schoonmaakte en bijhield. Er was namelijk een verzoek ingediend door een van de naaste bewoners of de VWG die taak (weer) op zich wilde nemen.

Na wat onderzoekwerk bleek dat deze kunstwand geplaatst is omdat er in het verleden een zandberg lag waar zich ongeveer 20 paartjes Oeverwaluwen gevestigd hadden. Deze berg moest op een gegeven moment weg, en om de zwaluwen te behouden hebben de eigenaar en buurtgenoten contact gezocht met Natuurvereniging Kempenland en Werkgroep Weidevogels Zuidoost Brabant.

Samen met Brabants Landschap is toen door ANV Kempenland subsidie aangevraagd om het project te realiseren. Er is toentertijd afgesproken dat leden van de Werkgroep Weidevogels en VWG de Kempen, samen met de buurt, deze wand gingen bouwen en onderhouden. Ook de gemeente Bladel had zijn medewerking toegezegd.

Aanleg van de Oeverwaluwwand, 1 april 2021 (JA).

De wand ligt aan een retentieplas (een plas waar het water bij hevige regenval in geborgen kan worden) aan de straat De Tienden in Hapert. De wand is in 2021 geplaatst met hulp van de VWG en bestaat uit vijf betonnen platen met ieder elf gaten (in drie rijen), 55 gaten in totaal dus.

Na wat onderzoek bleek dat de wand het afgelopen jaar (2024) niet meer was onderhouden en daarom ook niet meer

gebruikt werd door de Oeverwaluwen. De mogelijkheid om deze nieuw leven in te blazen konden we als Vogelwerkgroep natuurlijk niet laten liggen en al snel was er een werkgroepje opgericht bestaande uit Jan Kolsters, Mart van de Broek, Peter Simon en bovengenoemde.

Hieronder volgt een verslag van wat we allemaal hebben gedaan en vooral van wat we hebben aangetroffen...

Werkzaamheden

Op 1 maart hebben we de oude kleren aangetrokken, en zijn met z'n vieren aan de slag gegaan om de 55 gaten schoon te maken en te vullen met nieuw zand. Gelukkig lag er nog een voorraadje zand van de voorgaande jaren, en had Arno (de naaste bewoner) het nodige gereedschap waaronder zelfs een op maat gemaakte buis waarmee we "gemakkelijk" de gaten konden vullen met keileem.

Gaten vullen, 1 maart 2025 (JA).

Monitoring van Oeverzwaluwen

Eind maart waren er nog geen Oeverzwaluwen. Zou het dan toch...? Gelukkig werden op 22 april de eerste activiteiten waargenomen. Er werden zo'n 50 Oeverzwaluwen geteld en die begonnen de gaten te verkennen. De meeste gaten vertoonden al graafactiviteit (code 1 & 2)!

Het schijnt voor te komen dat een eerste groep Oeverzwaluwen het voorwerk doet (de gaten open maakt), die dan doortrekken en een tweede groep de nesten een paar weken daarna gaat bemannen. *Fingers crossed....*

De eerste graafactiviteiten, 22 april 2025 (JA).

Verslag 26 april: "Er vlogen er zo'n 40 rond. Eerst wat verder weg, maar na 5 minuten massaal naar de wand. Op 5 gaten na zijn alle gaten geopend."

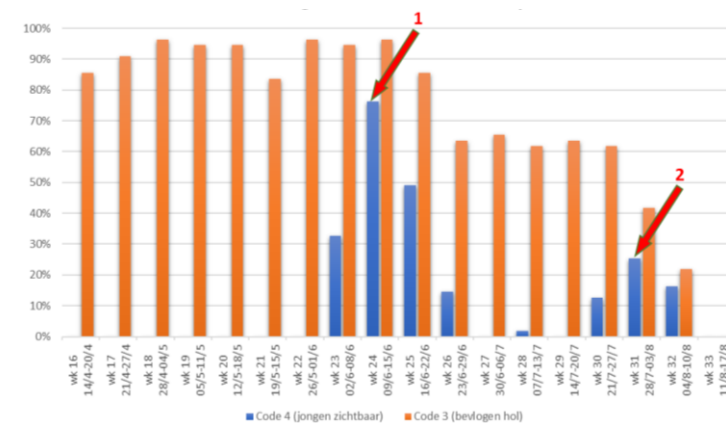

Bijna alle gaten zijn geopend, 8 mei 2025 (JA).

Op 30 april zegt iemand: "Er vlogen er zo'n 50 rond. Ik denk dat alle (!) gaten bezet zijn."

Verslag 3 mei: "Wat een feestje hier! Tientallen Oeverzwaluwen vliegen hier rond en velen al in paartjes. Soms een trio en dat gaat natuurlijk voor problemen zorgen... Ook bezoeken de paartjes gezamenlijk de nestholten. Op drie na zijn alle hollen bewerkt en of geheel uitgegraven en of veelvuldig bevlogen met in én uitvliegend verkeer... Je wordt er aardig tureluurs van als je alles goed wilt bijhouden!!! Gelukkig valt er zo nu en dan een stilte, zodat je wat op adem kunt komen. En, na een tijdje krijg je er toch wat vaardigheid in. Wat een succes dit jaar!"

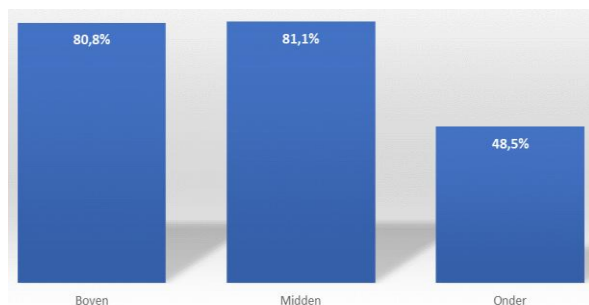
Hieronder een grafiek van het verloop van onze monitoring door de weken heen:

Aantal bezette hollen (= code 3, oranje) en aantal hollen met zichtbare jongen (= code 4, blauw) per week.

Bij het aantal holen met zichtbare jongen waren er duidelijk twee pieken waar te nemen (rode pijlen), wat duidde op eerste broedsels (piek 1) begin juni en tweede broedsels (piek 2) eind juli en begin augustus. De laatste jongen vlogen uit in week 32 (begin augustus). In week 33 (11 t/m 17 augustus) waren ze letterlijk allemaal gevlogen.

Wat Oeverzwaluwen betreft was 2025 een doorslaand succes: alle 55 gaten op twee na bezet (98%)!

Gemiddelde bezettingsgraad (code 3 en 4) van holen per rij over de hele periode.

Als je kijkt naar de voorkeur van de vogels over de hele periode, dan blijkt uit onze data dat de meeste activiteit (code 3 en 4) in de bovenste en middelste rij gaten werd waargenomen. De onderste rij was het minst populair. Hoog & droog? Makkelijker aan te vliegen?

Fauna en flora in, op en rond de plas

Vogels

Er werden veel vogelsoorten waargenomen, 36 in totaal. De meest opvallende waren een **Kleine Plevier**, **Groene Specht(en)**, een jagende **Sperwer** boven de plas, twee **Kieviten** en een **Grote Zilverreiger** die er wel een uur rond liep en totaal niet bang leek van de twee waarnemers op het bankje vlakbij. Ook werd er in de laatste week zelfs nog een **Spotvogel** waargenomen!

Waargenomen vogelsoorten.

Blaauwe Reiger	Kievit
Boerenzwaluw	Kleine Plevier
Boompieper	Kneu
Buizerd	Koolmees
Ekster	Oeverzwaluw
Fitis	Putter
Gaai	Roodborst
Gele Kwikstaart	Sperwer
Grasmus	Spreeuw
Groene Specht	Spotvogel
Groenling	Stadsduif
Grote Bonte Specht	Torenavk
Grote Zilverreiger	Turkse Tortel
Holenduif	Vink
Houtduif	Waterhoen
Huismus	Wilde Eend
Huiszwaluw	Witte Kwikstaart
Kauw	Zwarte Kraai

Voor de kwikstaarten was het een prima plek om te vertoeven: er werden veel jonge **Witte** en **Gele Kwikstaarten** waargenomen. **Kneu**, **Groenling**, **Putter** en **Huismus**

ontbraken ook niet. De plas werd ook veelvuldig bezocht door familieleden van de Oeverzwaluw: de **Huiszwaluw** en **Boerenzwaluw** kwam er materiaal halen voor de nesten en om te foerageren.

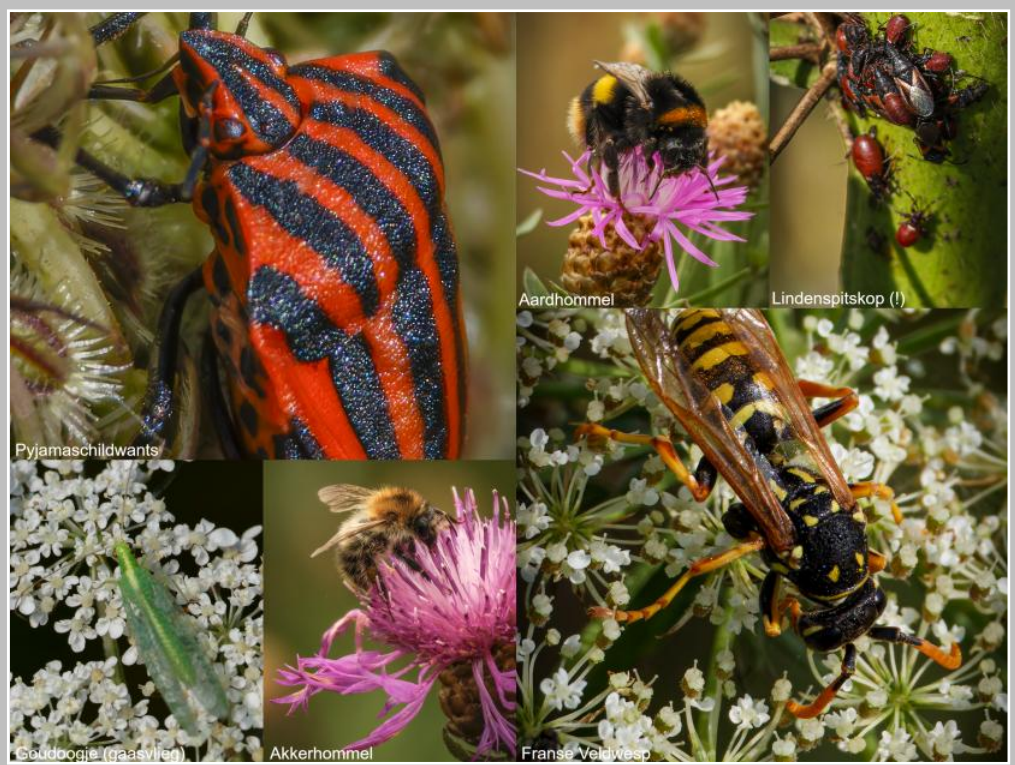
Een ander opvallend feit wat uit onze data naar voren kwam is dat de middelste rijen van de eerste vier betonblokken duidelijk de voorkeur hadden, daarna de bovenste rij, en het minst populair was de onderste rij bij alle 5 de blokken. Alleen bij blok 5 bleek de bovenste rij het meest gebruikt.

Door de droge hete zomer zakte het waterniveau van de plas in snel tempo. Op een gegeven moment zelfs zo laag dat de gemeente Bladel door ons werd gevraagd of ze het misschien aan konden vullen. De reactie vanuit de gemeente was dat dit weinig zin zou hebben omdat de plas gevoed werd door het grondwater, en dat dit zo laag stond omdat er zoveel gespreeid werd op de landbouwgebieden rondom. Gingen ze bijvullen, dan zou het meteen weer zakken.

Het trieste resultaat was echter wel dat een week later het peil zo laag was dat de vissen in de plas massaal het loodje hadden gelegd. Er lagen zo'n 15 dode **Karpers** in en rond de plas! Overigens, hoe die in zo'n klein plasje terecht zijn gekomen...?

Volgende pagina: enkele waargenomen vogels, planten en insecten (JA).

Planten

Op plantengebied zijn ook een aantal interessante waarnemingen gedaan, al had dit voor ons geen hoge prioriteit en is er daarom ook niet gericht onderzoek naar gedaan.

Waargenomen plantensoorten. Zeldzaamheid en status zijn overgenomen van waarneming.nl. Vetgedrukt = zeldzaam.

Soort	Zeldzaamheid	Status
Bijvoet	Algemeen	Inheems
Citroengele honingklaver	Algemeen	Inheems
Gewone reigersbek	Algemeen	Inheems
Jacobskruiskruid	Algemeen	Inheems
Kaasjeskruid	Algemeen	Inheems
Klein streepzaad	Algemeen	Inheems
Kleine pimpernel	Vrij algemeen	Inheems
Knolcyperus	Zeldzaam	Exoot
Knoopkruid	Algemeen	Inheems
Langstekelige distel	Zeldzaam	Inheems
Luzerne	Algemeen	Inheems
Polei	Zeldzaam	Inheems
Slaapmutsje	Algemeen	Invoer
Slangenkruid	Algemeen	Inheems
Margriet	Algemeen	Inheems
Vroeg barbarakruid	Zeldzaam	Incidentele invoer
Watercrassula	Vrij algemeen	Exoot
Wilde marjolein	Algemeen	Inheems
Wilde peen	Algemeen	Inheems
Witte mosterd	Algemeen	Invoer
Zeepkruid	Algemeen	Inheems

In eerste instantie het plantje **Polei**. Volgens Waarnemingen.nl is deze nogal zeldzaam in Nederland. Het kan ook via tuinafval

verspreid raken, echter het stond overal rondom de plas en niet alleen bij de locatie waar af en toe tuinafval wordt gedumpt. Ook de Langstekelige distel schijnt een zeldzame plant te zijn maar stond hier redelijk veel.

Verder is er nog een derde zeldzaamheid aangetroffen: het **Vroeg barbarakruid**, maar ook deze kan zich waarschijnlijk alleen via tuinen uitbreiden. Ook werd er **Slangenkruid** aangetroffen, maar deze stond wel in het ingezaaide stukje.

Iets waar we minder blij mee waren zijn twee invasieve exoten: de **Watercrassula** en, wel zeldzaam, de **Knolcyperus**. Verder veel **Knoopkruid**, **Wilde peen** en **Jacobskruiskruid**. Alle drie prima insecten-magneten.

Insecten excl. dagvlinders

Ook hier weer dezelfde disclaimer als bij de planten: we hebben enkele waarnemingen gebundeld, echter deze zijn niet compleet. Wat ons opviel is de grote hoeveelheid soorten insecten die er op zo'n klein gebiedje voorkomen. Zonder al teveel moeite te doen hadden we al zo'n 20 soorten, maar er zit een veelvoud daarvan als je echt gericht onderzoek gaat doen. Wat het vermelden nog waard is, was de massale aanwezigheid van de zeldzame

Lindenspitskop (oftewel **Malvawants**), een westmediterrane soort wants die voor het eerst in 2008 in Nederland (Brabant) is waargenomen, en pas in 2016 was er een eerste waarneming in Limburg. De naam Malvawants was hier beter op z'n plaats want hij zat massaal op de aanwezige Malva (Kaasjeskruid) planten die hier waren ingezaaid.

Waargenomen insecten excl. dagvlinders. Zeldzaamheid en status zijn overgenomen van waarneming.nl. Vetgedrukt = zeldzaam.

Soort	Zeldzaamheid	Status
Aardhommel	Algemeen	Inheems
Akkerhommel	Algemeen	Inheems
Blinde bij	Algemeen	Inheems
Doodskop zweefvlieg	Algemeen	Inheems
Eikenprocessie rups	Algemeen	Inheems
Fraaie schijnbok	Algemeen	Inheems
Franse veldwesp	Algemeen	Inheems
Gewone keverdoder	Vrij algemeen	Inheems
Goudoogje (gaasvlieg)	Algemeen	Inheems
Grijze runderdaas	Vrij algemeen	Inheems
Gewone kameleon-spin	Vrij algemeen	Inheems
Lindenspitskop	Zeldzaam	Zwerver
Pyjamaschildwants	Algemeen	Inheems
Ruigte lieveheersbeestje	Vrij algemeen	Inheems
Schijnboktor	Algemeen	Inheems
Steenhommel	Algemeen	Inheems
Tweekleurige smalboktor	Vrij algemeen	Inheems
Tweestippelig lieveheersbeestje	Algemeen	Inheems
Zevenstippelig lieveheersbeestje	Algemeen	Inheems

Dagvlinders

Ook hier eerst weer de disclaimer dat ons monitoringsproject vnl. op de Oeverwaluw gericht was, de rest was dus bijzaak.

Waargenomen dagvlinders. Zeldzaamheid en status zijn overgenomen van waarneming.nl.

Soort	Zeldzaamheid	Status
Icarusblauwtje	Algemeen	Inheems
Kleine parelmoervlinder	Vrij algemeen	Inheems
Koninginnenpage	Vrij algemeen	Inheems
Klein koolwitje	Algemeen	Inheems
Oranje luzernevlinder	Vrij algemeen	Inheems
Oranje zandoogje	Vrij algemeen	Inheems

Op vlindergebied was het (zoals overal) een karige zomer. Wat wij gezien hebben bleef beperkt tot zes soorten, waarvan ik persoonlijk de **Oranje luzernevlinder** het hoogtepunt vond. Was voor mij een eerste keer (een *lifer* heet dat geloof ik ☺). Ook het vermelden waard waren **Koninginnenpage** en **Kleine parelmoervlinder**. ■

Oranje Luzernevlinder

Icarus Blauwtje

Oranje Zandoogje

Koninginnenpage

Kleine Parelmoervlinder

Enkele waargenomen dagvlinders (JA).